

1 TIMOTI

Irapa Reoro Vo Vukuo Iava

Ovokirovu-ia Pol vaio ora Timoti oisoa kovopasi, oa iava Pol Timoti arureva Efesas urui iare, oiso ra voa toupaooro lotupa irara tauvapareve irapaoro voeapa (1 Ti 1:3).

Goruvira Timoti tavireva rera vosipaoro voeao asavira kuuvu irara tisa irara. Teapi oirao pie vovou irara vavagisi piepaive ora voea varaoria kuuvu reoro. Ora auere tapo Timoti tavireva oiso ra riro oirao pie vovou irara vai reesireve lotupa kovo-ia pitupasa. Rirovira tavitavipai vo pasio aue iava lotupa kovo, ora aue iava voeao lotupa kovo-ia irapa irara.

1. Aviavi pie reoro-ia Pol reoroepa, 1:1-2.
2. Lotupa kovo iava rigatoroepa Pol oiso-ia, variri purapa pitupitu, ora irapa irara reesisa, ora kuuvu irara vo siposiporoaro vatavatapasa vara uvu arapa, lotupa riako vo pitupituroaro, ora lotu purapa pitupituro iava vara, 1:3–3:16.
3. Oreorovu vatereva Pol Timoti-pa rera vo vovouaro goru piepasa vo osa lotupa kovo-ia iraparo, 4:1–6:21.

1-2 ✧ Ragai-a Pol ragoa vo pasio rigatoavoi viipa Timoti viigoa goruvira rutu Kraiss oirao piepariveira. Oa iava oiso toupaveira, Ragai oviitoaaro rutu. Ragoa roporeva Pauto Kraiss Jisas-pa kovopasa. Rera raga Pauto ro ira vigei

✧ **1:1-2:** Ap 16:1; 2 Ti 1:2

vovovira oureva vigei virivarioro ora rera iare, oiso ra Krai-re Jisas tuevira toupape. Uva variriparai Pautoa iare Aite ora Krai Jisas vigei reraaro Turaro, oiso ra viipa tauvaa ora siraopa vovou vatesi ora gavaure vovou.

Uvui Iraopaviei Ra Oreorovu Rutu Kuuvu Reoro Veripape

³ Vo osa ragai Masedonia Provins iare avaparaera, uva evoa oiso goruvira rutu vii taviava, ra evoa raga toupari Efesas-ia. Uva vorerivira ita oisi vii tavipaavoi, oiso ra voa raga evoa toupari. Eake iava? Uvare oearovu oearovu iava kuuvuara siposipopaivoi. Osa eisi vituaro iava uvuipauei rutu ra voeare korupau vo reoropa evara. ⁴ ✧ Oiso voea evoea riro kuuvu irara tavipari, “Opeita vo siposiporo purapata vo rasio raga iava vara. Ora opeita aao irara oavisii vaivaisiaro vievieipata. Uvare vo reoro evara oara vituaro iava kaureo vovou karekepapeira lotupa irara iava. Viapau oiso ra vo siposiporo purapata vo rasio raga iava. Viapau. Uva vo reoro evara viapau oiso uvuipai visii vo rugooroaro-ia kovopasa Pauto vo taraiaro soporepaoro visiipa. Viapau.” ⁵ ✧ Ari ita, vao goru reo rutu voeapa vatepari, ra voea iava vovouisiro oaive torepe ora voeapa sirao vovou rutu puraoro. Uvare va vao-ia sirao vovou oa voeao-ia toupaveira oea torevoko vovouro rutu purapaiveira, ora oa voeao-ia tapo toupaveira oea viapau oiso ora voea iava sopaura oaive sovopaoro oiso purapaaveira, “O ari touvira

✧ 1:4: Ta 1:14; 1 Ti 6:4 ✧ 1:5: Ro 13:8-14

rutu vuri vovouro-a varao oara purapapeira.” Ora oa-a vao oa voeao-ia tapo toupaveira oea oiraopavira rutu oirao pie vovouro purapaveira. ⁶ Oearovu ora voea vo vovouroaro iava ora piro piepaaveira varao oirao pie vovouro kavupaoro. Osa iava voea iava rugorugooara riroiovira raga avapapeira akukupapa reoro raga-ia ora reopaoro. ⁷ ✧ Uva oiso ruipa ragapaaveira ra oiso rutu tupaive osa voeao oea Pauto vaaro iava reo goru siposipopaiveira. Oa-a eva oa iava voea vo rugooroaro paipai raga-paveira vo reoro-ia roroiovira taraipa arapa, oara iava siposipopaiveira osa viapau oiso vara-ia taraipaave.

⁸ Vigei taraipavioveira vao-ia, Reo goru veoro-a, vo osa torevokovira rutu vo taisi iava siposipopaive. ⁹ Uva eisi osa iava uvui iraopaviei ra vearovira rutu taraipavio oaravu-ia reo goruro. Uvare viapau oiso voeaopa vao reo goruro, oearoa torevoko vovouro purapaveira. Viapau. Ari voeaopa oea vara gasipaiveira, ora voeao oea vuri pitupituro rutu purapaveira, ora voeao oea viapau Pauto oirao piepaiveira, ora voeao oea viapau oiso lotuapa ruipapaave, ora voeao oea viapau Tugoropato Uraurato vo vovouaropa ruipapaaveira, ora voeao oea aite irara oaive ora aako riako upopaiveira ora oearovu rutu oirara upopaiveira. ¹⁰ ✧ Ora voeao tapo otopa irara, ora voeao oea ora oupa pitupituro vuri piepaiveira, ora voeao oea oearovu oirara kavirupaiveira voea-ia

✧ **1:7:** Je 3:1; 1 Ti 6:4 ✧ **1:10:** Eks 21:16

monia oupasa, ora voeao oea kuuvu reoro raga purapaiveira vo rara viapau vearopa reoro rutu purapaive orekerovu oirao piepasa rutu. Ora voeao tapopa reo goruro toupaveira oea vuri pitupituro sirova utupaaveira, vo rara reasipaave oiraopa siposiporo rutu sirova utupa arapa, ¹¹ varao oara Vearo Siposipo rutu-ia toupaveira, vo siposipo oa Pauto ragaipa vatereva oisore ra va kosi piepaa. Ari ita, rera raga vo siposipo eva kosi pierewa Pauto ro ira vaaro-a keraria oa aviaviava toupaveira. Ira raga-ia oiraopa roru rutu toupaveira.

Pol Ira Pautoa-ia Vearo Vaisi Purareva Uvare Rerapa Siraoroepa

¹² ✧ Vearo vaisi purapaavoi Krai Jisas-ia vigei reraaro Turaro. Ira ragai vatepareveira vo goruo vo kovo purapasa. Uva va-a vao oa iava vearo vaisi purapaavoi rera-ia, uvare ragai-ia raripaoro Krai vo kovo tovoreva ragai-ia oiso ra rerapa kovopaa. ¹³ ✧ Ari ita, oiraopavira rutu voari tuariri vuri reoro rutu oisoa purapaa rera-ia Krai. Oa iava oisoa keripa vovouro rutu purapaa oirao pie vovou irara rutuva rera voeaaro. Ora oiso osa tapo oisoa rera vaisiaro tovipaa. Uva Pauto ragaipa siraoroepa vo rara viapau rera oirao piepaa vaaru vovouvira rutu tupaoro vuri vovouro rutu purapaoro rera-ia. ¹⁴ Uva oisi-a eisi osa iavirava ragai-ia kaviko vovou rutu purareva. Uva va iavirava ragai vo vovouaro tore pierewa rutu oirao pie vovou ora vao siraopa

✧ **1:12:** 1 Ko 15:10-11 ✧ **1:13:** Ap 9:4-5

vovou vateoro. Ovovourea vigei-ia toupaveira vo rara Krai Jisas tapo ora tavosipavio rutu.

15 ✧ Uvare vo reo-a vao-ia oiraopa reo rutu oreoa-ia uvuipaai pitupaoro va oirao piepaive. Oreoa vao-ia oa oiso purapai, “Krais Jisas vararoepa vo rasio iare, oiso ra raiva purareve voeaopa vuri irara. Ra va iava vorevira voea kae piereve.” Ari ita, ragai-a vuritoavi rutu. Oiraopavira ragoa oearovu rutu-ia vuri irara oisoa putepaa vuriara rutu purapaoro. 16 ✧ Uva va-a eva oa iava oisi eisi Pauto ragai-ia vo sirao oiso karekereva. Osirao-a vao oa iavirava oisoa Krai Jisas ragai ate piepareva vaore tuepaoro ra ora ragai iava sopaua oaa vorevira porea rera iare. Uvare oiso rutu oisoa toupaa, Rovopatoa rutu ragai vurito. Ra oearovupa voeao utupa irara oiso rutu ovoovovira toupaveira. Uvare ragai porereva ora rerapa ragaipa sirao iraopaoro rutu. 17 ✧ Ro Pauto Kataitoa raga ira viapau opesia vaiei, ira viapau uvuipaai ra rera kekepe ro ira orekerovu rutupa reiparoveira. Oa iava uvuipaviei ra rera vaisiaro kae piepaoro rera-ia vuurapa vaisi purapape vokiara rutu-ia. Ovoiei.

Uvui Iraoparoepa Timoti Ra Kuuvu Siposiporo Pura Irara Torevokoreve

18 ✧ Timoti oviitoa oaa, vii vatepaavoivo reo-ia riro goru reo rutu, oiso ra evoea riro kuuvu siposiporo pura irara torevokopari. Osa-a eisi osa purapaoro vo reo sirova utuparai profetato

✧ 1:15: Ro 1:15-18 ✧ 1:16: Ef 2:7 ✧ 1:17: Kl 1:15; Ro 11:36

✧ 1:18: 1 Ti 4:14; 2 Ti 2:2-3

oa purarevorao vii iava voviri tuaririvi. Evo reoro-ia goruara rutu pitu iraopari oara oiso rutu toupaveira osa upo purapara. Oara-ia uvuipaei ra vearovira rutu upoa purapari vuria vo goruaro tokooro. ¹⁹ ✧ Osa iava eisi uvuipaei ra goruvira rutu oirao pie vovou rutu purapari sisigarue vovou rutu iava. Ari ita, oearovu viapau oisoa oisi eisi piepaive, vo rara va eva sisigarue vovou rutu veripaive. Osa iava eisi oisoa ora voea vo vovouroaro oirao pieara vuri pie ovoipaive. ²⁰ ✧ Oiso osa aitereivu-a vaitereo evoea iava Haimenias ora Aleksanda. Aiterea tovoava Seten vavaearo iare, oisore ra voa taraia ousi siraoa vo tavakaaro-ia. Ra oisi iavirava Jisas vaisiaro takau arapa eakasi.

2

Oiso Osa Ragavira Uvuipaviei Ra Variripavio

¹ Oire uva vao-ia rovopa reo rutu vii tavi rovopaavo ragai vaaro viipa vao variria vo pitupituaru iava oiso-ia, ra vokiara rutu-ia variripau voeaopa oea voraro rutu toupaveira ora vigei tapopa. Uvuipaei ra Pauto akepari vaore, oiso ra voea tauvapareve, vo osa vearo vaisi purapari Pautoa-ia vo tauva-ia vao oare variripau. ² ✧ Uvuipaviei ra reipa irarapa variripavio ora voeao turaro irara oea vigeipa reipaaveira. Oa iava uvuipaai ra va-ia tauvaa oupaoro vearovira rutu vigei tokipaive. Osa iava uvuipaviei ra gavaurea-ia toupape ora vao kave vovou-ia, vo rara eisi vearo vovou rutu purapape Pautoa-pa

✧ **1:19:** 1 Ti 6:12 ✧ **1:20:** 2 Ti 2:17, 4:14 ✧ **2:2:** Esr 6:10; Ro 13:1

avivikepaoro rutu, uvare vigeipa reiparoveira. ³ ✧ Osa piepaoro eisi uvuipaviei ra Pauto roru piepape ro vigei Kae Piepatoaaro. ⁴ Ari ita, ira ora rera vo ruipaaro sirova vao-ia oiso oirara vovevira ora rera iare oupareveira. Ora oiso ra oisi iavirava rera-ia taraipaave vao iava rera vo reoaro oiraopa rutu. ⁵⁻⁶ Uvare oiso rutu-a rera raga ro-ia Kataito Pauto, ora ro-ia Kataito Krai Jisas Vuruvuru-iapato. Ro ira Pautoa-va vovevira oirara rutu agiagi pierewa va iavirava rera vo vovouaro. Vao-ia osa ora rera iava vasereva, oisore ra rera upoivora, vigei varaaro vuriara voriaro oureve evao parikou-ia. Ovuuta-a eva oa purareva oa torevokopai. Pauto oa purareva oisore ra va iava rera vo vovouaro oirao pierewe oirara rutu vovevira virivarioro. ⁷ Oa-a eva vituaro iava Pauto ragai siporeva oisore ra aposel kovo puraa, ora vo osa ratau tou irara tarai piea. Vo rara oisi eisi piepaoro vo siposipo kosi piepaa oirao pie vovou iava. Viapau oiso kuuvuparai. Viapau. Ari oiraopa rutu-a vao-ia ragai vo kovoaro iava.

⁸ ✧ Uva oiso ruipaparai ra oirara rutu voeao voraro rutu variripaave, voeao oea Pauto vaaro oiraopa vovou sirova utupaaveira va purapaoro. Oea uvuipaai ra ora voea iava vavaeara oaive kae piepaoro variripaave, vo rara viapau kaureo vovouro vaiva toupave ora kasipu vovouro vai.

Reoara Vairopa Riakora

✧ **2:3:** Ro 12:2; 1 Ti 4:10; Ap 16:31 ✧ **2:8:** Sam 134:2

9 ✧ Oiso ruipaparai tapo vao iava oiso-ia ra evairo ora vairo-ia vearo visivi kuvuara tovopaive vaopa, teapi ooritorovu rutu ora vairo-ia oruaro-ia tovopaive. Ora tapo vaopa, teapi rirovira rutu varao-ia aasipaave bisiara oara-ia riropa moniro rutu vikipaiveira vara-ia ora orito ragapasa. Ora teapi orito ragapasa riropa moniro viki ragapaiveira vara-ia varao varoara. ¹⁰ Viapau. Ari vao-a oiso-ia vosa vearo vovouro rutu purapaive vairo evairo, ra oisi iavirava oearovu vairo kekepaoro oiso purapaave, “Oiraopavira rutu lotupa riako taru vo riako.”

¹¹ ✧ Vosa lotupa riako vuurapa vaisi purapaive vo lotua-ia, ra uvui iraopaai kuuvaki visivi rutu toupave oearovivupa avivikepaoro. ¹² Ragai vo rugorugooaro oiso toupai voi, Riakora viapau uvuipaai ra oirara taraipaive voeapa reipaoro. Viapau. Ari evairo uvuipaai ra kuuvaki visivi toupave avivikepaoro. ¹³ ✧ Eake iava? Uvare Pauto Adam pura rovoreva. Uva va isivaaro iava utupavira Iv purareva. ¹⁴ ✧ Oisi-a oiso osa ragavira rakoru viapau oiso Adam keakeaeva rera kove pieoro. Viapau. Ari riakova-a iria vo reo eva sirova utuopa koveoro, vo uvare oira-a riakova iria Pauto vaaro reo goru gasieva vao oa vatereva Pauto vaitereipa tapo. ¹⁵ Uva Pauto vorevira iriai kae piereverea vo osa oiraopa vovou rutu pura roveve rera-ia. Vo rara torevokovira rutu kaka kavaupao, ora vo rara oearovu tauvapaive voearopa siraopa vovou purapaoro. Ora aue tapo vo osa ora airereipao vuri rugooro asavira,

✧ **2:9:** 1 Pi 3:3 ✧ **2:11:** Jen 3:16 ✧ **2:13:** Jen 1:27; 1 Ko 11:8

✧ **2:14:** Jen 3:6; 2 Ko 11:3

ra vearo rugoo raga-ia toupaeve. Osa iava eisi oiraopavira rutu Pauto oira vorevira ourevereera rara ora rera iare.

3

Voëao Vo Reoaro Lotupa Uvurupa Tokipa Irara

¹ ✧ Vo reo-a vao oreoa-ia oiraopavira rutu oiso reoparai. Vosa irouto oiso vovouparō ra lotupa irara tuvetuvepareve, osa ita eisi vearopai. Uvare oisi eisi oiraopai vearo kovo. ² Ari ro ira lotupa irara sovāra-ia reiparō, ira uvuiparōi vosa viapau rera-ia vuri vovou vai toupāive. Ora vosa kataiva ragava vatuava toupāreve. Ira uvuiparōi ra ora airereiparō varāo tokipaoro rutu ora rera iava varāua vo ruiparōaro. Vo rara vereopa vovou rutu torevoko purapāreve oearovupa ora rera vo keparō-ia voëaro koata pieparō. Osa ita vearopai vo osa uvuiparōi ra vearovira rutu oearovivu tarai piepareve. ³ Vo rara viapau spakparō, ora kasipu vovouro purapāreve oearovivu upopasa. Ira uvui iraoparōi ra kave vovou rutu purapāreve ora kuuvaki tou. Vo rara viapau oiso riro rugorugoo vai rutu oupareve, oiso ra oisi iava rirovira rutu moni ouparō. ⁴ ✧ Oa iava uvui iraoparōi ra vearovira rutu ovii irara oaro toki iraopāreve voëa torevokopāoro. Ra va iava rera vo reoroaro uvupaivora, oisi raga piepaive osa rera. ⁵ Vaopa vosa viapau oiso ovii irara piepareve oiso ra rerapa avivikepaave, uva apeisi ragavira-a oiso osa uvuiparōi ra vearovira rutu

✧ **3:1:** Ap 11:30, 20:28-30 ✧ **3:4:** Ta 1:6

lotupa irara tokipareve, raa? Uvare voea tapo ita-
 a evoea Pauto ovii iraraaro. ⁶ Ro ira airevi raga
 ora rera iava sopaua oaro porereve Turaro iare,
 ira viapau uvuiparoi ra oirarapa reiparo. Eake
 iava? Auepa teapi ikauvira rutu ora rera vaisiaro
 rei piereve ora rera vo kovoarore rugoopaoro.
 Ira-a eera-ia Pauto uvuiparoi ra rera verareve
 rera vo vovouaro sirovava eva tavoko vovou
 oiso osa Seten piereva. ⁷ ✧ Oire uva viapau
 uvuiparoi ra lotupa kovo-ia pitupareve vo rara
 voea tapo lotu asa irara rera vaisiaro-ia viapau
 vearo vaisi purapaive. Ra oisi iava viapau oiso
 rerapa avivikepaave. Osa iava eisi uvuiparoi ra
 kovero vo rara oisi iavirava Seten vo kokaraaro
 rera iare kare piro.

*Vo Toupai Vo Reo Voeaore Oea Lotupa Irarapa
 Irapaaveira*

⁸ ✧ Voeao oea tauvapaaveira lotua vo kovoaro-
 ia oirarapa irapaoro, vo osa vearo vaisivira
 toupaooro evo kovo purapaive. Vo rara viapau
 rutu oiso uvuipaai ra voea keakea ragapaive
 voeapa reo vatepaoro vo rugorugooreiva. Ora
 vo rara viapau spakpaave, ora iirukopaave, ora
 voea raga-ia rugorugoopaoro. ⁹ ✧ Vo osa goruvira
 rutu oiraopa reo rutu-ia pitupaive vao oa-a oirao
 piea vo vovouaro rutu vituaro. Uvare viapau
 uvuipaai ra vuri rugorugoova toupave. Ari vao
 ragava roroio vovou. ¹⁰ Uvuipau ra voea evoea
 kovopa irara vo pitupituroaro siitue rovopari
 rutu. Oire vosa vearovira rutu kovopaive, oa
 iava uvuipaai ra oisi kovopaive vearovira. Ra

✧ **3:7:** 1 Te 4:9-12; 1 Ko 5:12; 2 Ti 2:26 ✧ **3:8:** Ap 6:1-8 ✧ **3:9:**
 1 Ti 1:19

voea reesipari oiso, Tauvapa irara-a voeao-ia. ¹¹ ✧ Ora evairo tauvapa riako airoa tapo uvui iraopaai ra oisi vearo vovouro rutu purapaive. Aue iava rara viapau rirovira reo rovopaave oearovivu toga ragapaoro oreorovu-ia kuuvuara. Ora vo rara viapau rirovira rutu ukaiopaave goruara-ia. Ora uvui iraopaai ra goruvira rutu kovopaive. ¹² Vosa irouto ro ira tauvaparotua-ia, ira uvui iraoparoi ra kataiva rutuva vatuava toupaveve. Ora ovii irara oaro tapo ora aao irara vearovira rutu tokipareve tapo. ¹³ Voeao tauvapa irara oea vearo kovo purapaive vo lotua, oea vearo vaisi ouiverea taru oearovu ruvara iava vovio utupaua. Osa vituaro iava tuuvu vovouvira rutu oearovu vearovira rutu tavitaviiverea va iava vao Krai Jisas-ia raripa vovou.

Pauto Vo Reoaro Rutu Vituaro Iava

¹⁴ Oiraopavira rutu uvare ragai oiso ruipaparai ra vii kekea rara. Va vao oare rugoopaoro vo rigato puraavoi viipa. ¹⁵ Ari vosa oavu avu vai ragaire korupere, ra oisi iava viapau ikauvira vii iare uriora, uva uvuipauei ra ragai vo rugoaro ouoro vearovira vo pasio vieiri. Uvare oiso ruipaparai rutu ra taraiu vo pitupitu-ia vao-ia oa purapapeira lotua-ia, vao lotua Pauto vaaro ro Pauaka Tootootoa rutu. Ro Pauto kukuuvu tuuta rutu ora vitui rutu vaopa oiraopa reo rutu vituaro. ¹⁶ ✧ Iu, uvare apopoivira rutu toupai Pauto vo vovouaro, vo osa va-ia taraisa ruipapavio. Ari oiraopavira va kareke piesa oiravira karekeroepa.

✧ **3:11:** 2 Ti 3:3; Ta 2:3 ✧ **3:16:** Ais 7:14, 9:6-7; Jo 1:1-14; Ap 1:10-11

Oa iava Tugoropato Uraurato rera vo vovouaro torevokoa rutu oirao pievira karekereva. Ora vo osa purapurapa irara voeao ensel rera kekeiva. Ora vo osa oearovu rera iava siposipoiva voraro rutu vo rasio-ia. Oa vituaro iava riro irara rera oirao pieiva. Oa iava Pauto vorevira rera ipa piereva vuvuiua iare.

4

Riro Kuuvu Irara Iava Vo Reo

¹ ✧ Ari ita, roroiovira rutu Tugoropato Uraurato oiso taviparoveira, Utupaua oearovu oirao pie vovouro oaive kavupaiverea. Vo osa ora voea iava sopaura oaive porepaive kuuvu urauraro sirova utupasa voeao Seten voeaaro. Vo osa tugara vo siposiporoaro uvupaive vara purapasa voeapa kovopaoro. ² Voeao iava riro kuuvu irara osiposiporoa kosipa piroveira voea oea viapau vuri vovouro sovopaiveira ora voea iava sopaura-ia. Vao iava uvare voea iava sopaura rutu tupapa piroveira. ³ ✧ Oea oiso voea tarai piepaiveira oiso purapaoro, “Viapau oiso vearopai ora oua. Ora oaravu tapopa aioara oara voeapa tugoropapeira. Oa iava viapau uvuipaai oearovu vara aiopasa.” Ari ita, oiraopavira rutu varao-ia aioara rutu Pauto oara rutu pura rovoreva vaore, oiso ra oirara vara oupaive aiopasa rera-ia vuurapa vaisi pura rovopaoro. Oire va iava vara taru aiopaive voeao

✧ **4:1:** Mt 24:4-8; 1 Jo 2:18-29 ✧ **4:3:** 1 Ko 7:28; Hi 13:4; Jen 1:29

oea Pauto oirao piepaive oiraopavira rutu rera vo vovouaro-ia tarai rovopaoro. ⁴ ✧ Orekerovu rutu Pauto vearovira rutu karekereva. Oa iava viapau irai uvuiparoi ra vara iava oaioi veripareve varao. Viapau. Ari uvuiparoi ra vara rutu oupaoro Pautoa-ia vuurapa vaisi purapareve vara iavirava. ⁵ Eake iava? Uvare Pauto vara rutu karureva, oisore ra vigei vara rutu oupape. Ra va iava rerare variripavio rera vo rearo-ia vaivaisipaoro variria-ia.

Vo Timoti Iava Toupai Uva Uvui Iraoparoi Ra Vearovira Rutu Oiso Toupareve, Vearoto Krais-pa Kovopato

⁶ Ari ita, vosa eisi lotupa irara tarai piepari evo reoreo-ia rugorugoopaoro, oa iava uvuipauei ra oiso rutu toupai, Vearotoa rutu vii Krais Jisapa kovopato. Uvare oirao piea rutu iava vo reo-ia ora torevoko vovou rutu purapa, oarea rutu uvuipai ra vii-ia torevoko vovou riro piepaive va kova piepaoro. ⁷ ✧ Uva viapau oiso uvuipauei ra evo reoro uvupari kuuvuara, oara viapau oiso Pautoa iava siposipopaiveira. Viapau rutu. Ari uvuipauei ra varapa ora airerei iraopau. Oa iava vii iava sopaua uvuipai ra gorupape rutu Pautoa raga vo pitupituario iavirava. ⁸ Ari ita, vigei ora vigei iava varaura tokipaoro rorupapeira oisi eisi piepaoro. Uva va-a eva oa-ia riroa rutu rorua oupapeira, vo rara vearovira rutu ora vigei iava sopaura airereipape. Eake iava? Uvare eisi iava Oiraopa Tootoo rutu oupere rara vo vokio ora voari utupaua. ⁹ Oreoa-a eva oa oiraopa

✧ 4:4: Ro 14:14 ✧ 4:7: 2 Ti 2:16; Hi 5:14

reo rutu. Oa-ia uvuipaai oirara rutu goruvira rutu pitupaoro va oirao piepaive. ¹⁰ ✧ Oa-a eva vituaro iava kasivarivira rutu kovopapeira. Uvare Pautoa-ia raripapeira ro ira pauakavira rutu tootooparoveira. Ira raga ita ro kataito ira taru oirara kae piereverea. Oiraopavira rutu ita, uvare rera raga ira vigei virivaripareveira vigoa rera oirao piepapeira.

¹¹ Goruvira rutu tarai piea purapari varao-ia. ¹² Opeita ariipau ora vii raga vo rara oearovu oiso purapaave viire, “Easi viovokotoa raga eera.” Viapau rutu. Uvare vii raga uvuipauei ra voeaopa riro oirao pie vovou irara ovoova purapari vearopa reoro rutu purapaoro, ora vearopa vovouro, ora vereopa vovou. Ora vo osa tapo riro goruvira rutu rari vovou rutu purapari ora sisigarue rugorugooro rutu roroioara. ¹³ Ragaire tuepaoro rirovira rutu siposipoara Tugoropa Vuku iava vieipari lotupa irarapa siposipopaoro, ora voea tarai piepari. ¹⁴ ✧ Ora oiso ra opeita vo vatevatea eva ropi ragapari Tugoropato Uraurato oa viipa vatereva. Oa-a eva oa-ia vii iava ravaa reo puraiva. Oa iava reipa irara rutu vii ariaraoro ora voea iava vavaeara tovoiva vii viraakooro. ¹⁵ Uva vatatopovira rutu vo pitupituro evara puraparivere vaore, osa oearovu vii siituepaoro oiso purapaavere, “O ita, vearovira. Uvare rera vaaro oirao pie vovou kovapai.” ¹⁶ ✧ Ra airereivira rutu ora tokipauvere vearovira rutu oearovu tarai piepaoro. Ra opeita raveravepauvere vearopa kovoro purapaoro, uvare vara-a

✧ **4:10:** 1 Ko 4:11; 1 Ti 2:4; Ap 16:31 ✧ **4:14:** 2 Ti 1:6; 1 Ti 1:18

✧ **4:16:** Ap 20:18; Jos 1:1-9

evara oara iavirava uvuipau ra virivaripau, ora voeao oea vii vo rearo uvupaiveira.

5

Vearo Vovou Vao Oirara Rutu Torevokopa

¹ ✧ Opeita kasipuvira iravivu avukato vo vovouaro torevokori. Viapau. Ari uvuipau ra vearovira rugoopaoro oiso-ia rera kave visivi torevokori oiso osa aiteara rutu piepariveira. Ora viovoko irara tapo oisi eisi piepari oiso osa araoko irara oara rutu piepariveira. ² Ora avuka riakovi tapo oisi eisi piepari vairo torevokopaoro airoa ita oiso toupai, Vii aako riakoaro. Ora tavauru riako tapo oisi eisi torevokopari airoa ita oiso toupai, Vii taataa riakoaro evairo, vo rara vearo rugorugooro raga purapari vairo-ia.

Raroe Riako Iava Vo Reo Vairo Airoa Arova Vatua Irara Kopipaaveira

³ Vearo vovou rutu purapari vairovipa vairo airoa oiraopavira rutu raroevira raga toupaveira. Vao iava rara viapau rutu oearoi vairo tokipaive. ⁴ Ari ita, vosa ovii kakaero vai toupave ora avu kakaero vai, okakaeroa ita evoea uvuipaai ra vearovira rutu vereopa vovouva oira tokipaive. Oa-ia uvuipaai ra vo tokiro tuuive otokiroa oisoa pura rovopaive vairo evairo voea-ia. Eake iava? Uvare vo pitupitu-a eva oa-ia uvuipaai ra Pauto roru piepaive. ⁵ ✧ O raroeva riakova iria viapau tauvapareve irai, iria-a eira kataivira raga tupaoro Pauto oirao piepaeveira rutu, vo rara vokiara rutu-ia Pauto

✧ 5:1: Lev 19:32 ✧ 5:5: 1 Ko 7:32; Lu 2:37

akepaeve variripaoro, oiso ra oira tauvapareve. ⁶ ✧ Ari ita, vosa iriai raroeva vai ora iriai raga vo ruipaaro sirova utuo vuria vai puraoro, ra va iava oiso rutu toupaeve, Kopiaiva rutu oira eira va iava eva oira vaaro vuria. ⁷ Voea rutupa uvui iraopauei ra goru reo rutu vatepari. Osa iava uvuipaai vuriara oaive eakapaive. Oa iava oearovu viapau uvuipaai ra reoara vai-ia voea togapaive. ⁸ ✧ Oire vosa irai viapau oiso vearovira rutu ora irai sara irara vaiaro tokipareve ora aao irara vaiaro, ira ita-a eera ira oirao piepa pitupiture isivaparoveira. Vao oa iava rera vaaro vuria voeao vo vuriroaro-ia putepaiveira rutu oirao pie vovou asa irara.

Vo Toupai Raroe Riako Iava Airoa Lotupa Kovo Purapaive

⁹⁻¹⁰ ✧ Vosa oisi raga raroevira toupaeve vo rara kataitoa raga vatuito oira reraaro, oire oisi touevora, oearovu oiso oirare purapaave, “Iria o vereopa vovouro rutu veaopara purapaaveira.” Ora vosa vearovira rutu kakae vure airereivira riro piepaevora, ora oearovivu aapaapaupa iraravi rutu koata pie ragapaaveira ora oira vo kepaaro iare. Ora vosa oearovu Pauto voeaaro kokotoaro sisupaive. Ora vosa voearovio tauvapaeve oearoa tavaka vo siraoaro vavataaro kaepaiveira, ora okovorovu rutu veaopara purapaave. Vosa oirare katai vatara tau (60) ivaro rutu puteve, osa iava uvuipauei ra oira vaisiaro

✧ **5:6:** Je 5:5 ✧ **5:8:** Mt 15:1-9; Ga 6:10; Ta 1:16 ✧ **5:9-10:** Ap 9:36-43, 16:15

rigatori airorovu vaisiario iare raroe riakoro. Osa iava lotupa irara uvuipaai ra vairo rutu tokipaive.

¹¹ Ari ita, viapau oiso ra vairo vaisiario tapo rigatopari airoroa viapau oiso avukapaave. Uvare evairo uvuipaai ra ora vairo vo ruiparoaro sirova utupaave vorevira oira oupaoro. Osa iava pasi uvuipaai vai ra vorevira Krai-re isivapaave.

¹² Osa eisi piepaoro vao reo goru gasipaiveira oa oisoa pura rovopaive oiso purapaoro, “Krais vairoaro vigei.” ¹³ ✧ Vairo raroe riako airoa viapau avukapaave, airoa uvuipaai vai pasi ra opitupiturovu oaive purapaive vo vuutarovio pute pie ragapaoro viripaive okeparovu iare. Ora opitupiturovu vai tapo oara vai-ia uvuipaai ra vara purapaive, vo osa vo vovouro sirova utu ragapaave siposipoara purapaoro kiuvu reoro raga iava. Varao iava vara oupaoro oara viapau torevokopapeira oiso ra vara iava reoreopaave.

¹⁴ ✧ Osa-a eisi osa ragavira ragai vaiore raroe riako rugooperai airoa viapau avukapaaveira. Airoapa vearopai vosa vorevira oira oupaave. Ra va iava kakae kavaupaoro vo kakaero vearovira tokipaive ora vairo sara irara tapo. Vosa oisi eisi piepaive, ra oisi iava vigeiva keripa irara viapau oiso vigei-ia vao oirao pie vovou irara ora reopaave vuri reoro vai-ia. ¹⁵ Oiraopavira rutu, uvare airovu evairo iava raroe riakoro Krai-re isivapaoro Seten sirova utupaaveira.

¹⁶ Oire vosa irouva o riro oirao pieva rutu iria uvuipaai ra vairo oira sara riakoaro raroe riako tokipaive. Osa iava viapau uvuipaai ra lotupa

✧ 5:13: 2 Te 3:11; Ta 1:11 ✧ 5:14: 1 Ko 7:9; Ta 2:5

irara arepaeve oisore ra vairo tokipaive. Viapau. Eake iava? Uvare lotupa irara vairoro tokipaiveira raroe riakoro airoroa viapau oearoi vairo tokipasa.

Vo Reoreo Lotuapa Reipa Irarare

17 ✧ Voeao oea lotua-ia reipaaveira oeavi-ia uvui iraopatai ra vearovira voeapa tauvaa vateta. Ari ita, evoea oea siposipopaiveira visiipa ora visii tarai piepaiveira, osa iava uvuipatai ra voeavipa vearo vovou rutu purapata pute pievira rutu.

18 ✧ Eake iava? Uvare Tugoropa Vuku-ia oiso purapapeira,

‘Vo kareo bulmakau kare oea wit-ia taciasipaoro uvuipaai ra vearo takuraro aiopaoro voka-
paive kovopaoro. Uvare voriaivi ovoiaro-a vo karepa.’

Ora vo reo tapo oa-ia oiso purapai,

‘Torevokopai kovopatoapa vori ousa evo kovo-ia rera vaaro.’

19 ✧ Ari ita, vosa irai kataitoavi vai oreoi-ia lotua-ia reipato toga ragapareve, ra opeita rera vo reoaro uvupari, vaopa vo osa viapau aiterei opevai rera sirova toupave rera vo reoaro oirao piepaoro va vavata piepaive. 20 ✧

Voearo oearoa lotua-ia reipaoro vuria puraive, oa iava uvuipauei ra voea torevokori oirara rutu osireiaro-ia. Osa iava uvuipaai ra voea kekeoro uririave. Ra viapau irai voea iava lotupa irara vuria vai purapareve.

✧ 5:17: 1 Ko 9:6-14 ✧ 5:18: Diu 25:4 ✧ 5:19: Mt 18:15-20

✧ 5:20: Ga 2:11-14

²¹ Ragai-a vao oiso vo reo-ia vii tavipaavoi Pauto osireiaro-ia ora voeao rera voearo oiso-ia, Krai Jisas-a ro ora purapurapa irara ensel. Uva oiso goruvira rutu vii tavipaavoi ra vo reo sirova utuu rutu ragai vaaro oa purapaavoi, oiso ra voea rutu areiivira rutu torevokori vearovira. ²² ✧ Ra opeita vagevagevira ora vii iava vavaea tovopari oearovu-ia voearo reesipaoro, oearoa oiso vovoupaave ra Turaro vo kovoaro purapaive. Ora opeita voearo tapo ora tavosipau oearoa vuri vovouro purapaiveira. Viapau. Ari uvui iraopauei ra ora vii iava sopaua airereipari rutu vapa vao oiso, teapi vuria vai purari.

²³ Opeita uukoara raga-ia ukaiopau upiapaoro. Ari uvuipauei ra gare visivi raga wain ovi iava ukaiou ora vii iava kovuto ruvarupaoro. Aue iava uvare kovuto viire upiaparoveira.

²⁴ Taraipauei oearovu poeravira rutu vuriara purapaiveira, ovovouroa-ia evara viapau uvuipai ra vataupape. Osa raga piepaoro vo rutu rekasiperea Ovoioa Voki-ia uva taru ora voea varaaro voriaro ouiverea vuriara. Vo osa voearo oearovu vatauvira oaravu vuriara purapaiveira. Osa iava viapau ikaupavira voea varaaro-ia vuriara taraipavioveira. ²⁵ Uva oisi raga ita oiso osa vearopa kovoro viaevira karekepapeira. Ora vo kovoro garepa kovorovi oisivi vearo pieara ita oara tapo viapau oiso uvuipai ra vataupape.

6

Akuku Kovo Irara Iava Vo Reo

✧ 5:22: Ap 6:6; 2 Ti 1:6; Ef 5:11

1 ✧ Voeao oirao pie vovou irara oea voro ou asavira kovo ragapaiveira oea uvuipaai ra vearo vovou rutu pura iraopaive voearo-ia oearoa voeapa reipaaveira oisopa, teapi oearoi vuri reoro vai purapaive Pauto vaisiario-ia ora vigei vo taraiaro.

2 ✧ Oearovu voeao oirao pie vovou irara oearoa akukuvira kovo ragapaiveira voearopa oearovu riro oirao pie vovou irara rutu, uva voea evoea viapau uvuipaai ra oiso rugoopaave, Rera ro araokotoa oaa raga ita. Uva viapau uvuiparai ra rera uvupaa. Ari ita, viapau rutu torevokopai oisi eisi rugoopaoro. Ari eisi ragavira uvuipaai ra kovo iraopaive pute pievira voeapa araoko irara oaive. Uvare voea ita oea oirao pie vovou irara tauvapaiveira.

Riroara Rutu Orekerovu Oupa Pitupitu Iava

Oire vii Timoti, vo reoro iava siposipo iraopari oearovu tarai pieoro vara-ia. 3 ✧ Ari vosa irai osivu ragavira siposiporeve voea tarai pieoro, ro ira viapau vo reo vigei reraaro Turaro Jisas Krai vaaro viapau oirao piepareve rutu. Ro ira orugoovu raga oureve vao oa-ia uvuipaviei ra Pauto roru piepape, osa viapau oiraopa rugooa, 4 ira-a eera ira ora rera raga vaisiario kae piepareveira oiso purapaoro, “Riro taraito-a rutu ragai.” Ira-ia viapau taraia vaiei eera. Ira oiso ruiapa ragaparoveira ra oearovuva kaureoparo vo reoro rutu vituarore taraa ragapaoro. Opitupitua-a eva vuria oa-ia riiriipa vovou ora

✧ 6:1: Ta 2:9; 1 Pi 2:18 ✧ 6:2: Ga 3:28; Fm 16; 1 Ti 4:11 ✧ 6:3: 1 Ko 8:1-3

upo purapa vovou oarea karekepapeira. Oupoa-ia oearovu ora tovipaaveira ora vaisi ragapaoro oiso, “Visii vao vuriara purapa irara.” ⁵ Uva oisi-a eisi osa iava ora kaureopaoro ora kasipupaaveira voea raga voeao oea vo rugorugooroaro vavagisivira toupaveira, uvare oiraopa reo ruture oisoa isivapaave. Oa iava oiso rugoopaaveira, Easi uvuipaviei ra lotupa vovou purapape. Oa iava uvuipaviei ra riroara vai rutu orekeroi vearopara vai oupape ora vigeipa.

⁶ ☆ Oiraopavira rutu, vosa irouto ro ira Pauto vo reoaro rutu sirova utuparo, ira uvuiparoi ra rorupareve rutu varao-ia oara oupare Pauto ruvara-ia. Vo rara ora rera iava sopaua-ia tarai rovoru oiso, Oaravia ita varao uvuipai Pauto oara ragaipa vatepareveira. ⁷ ☆ Vosa kavaupavioveira, uva orekerovu avu vaiva-a, raa? Viapau. Vosa ita kopiipavioveira, uva orekerovu avu vai kaepaoro avapavioveira, raa? Viapau. ⁸ Ari ita, vosa vo rasio-ia toupapeira, uva varavio raga vigeiva uvuipapeira aioara ora varoara. ⁹ Ari voeao oea rirovira rutu orekerovu guru ruipapaaveira ora voeapa, oea-a evoea ikauvira rutu kovepaveira kokarapa vovou. Oeare oisoa Seten kuverava tovopareve voea kuverapasa. Ra va iava rera vo vovouaro raga sirova utupaave vao vuria. Uva va-a eva oa oirara iava sopaura vuri piepaiveira. Ra va iava kove ovoipaave opesipasa. ¹⁰ ☆ Aa vo vovouo-a va eva vuri vovou vituaro? Vao raga ita aia oa oirara vuri piepaiveira, moni ou ruipa. Ari ita, oearovu vorevira oirao pie vovou

☆ **6:6:** Fl 4:10-19 ☆ **6:7:** Jop 1:21; Sam 49:16-20 ☆ **6:10:** 1 Ti 3:3; Je 5:19

iava porepaa viroveira moni oupa pitupitu raga sirova utupaoro. Uva va-a eva oa-ia uvuipaai ra otavakarovu rutu oupaive ora voea iava sopaura-ia.

Uvui Iraopauei Ra Goruvira Rutu Tootoo Ovoi Rutu-ia Pitu Iraopari

¹¹ Uva vii-a Pauto reraaro. Oa iava uvuipauei ra evo pitupituro vatavata iraopari vara pura arapa. Uva uvuipauei ra Pauto vo rugooaro-ia pitupaoro kasivarivira rutu varao pura iraopari torevoko rugoo rutu iava, ora oirao pie vovou, ora siraopa vovou, ora kave vovou, ora tapo vo osa goruvira rutu torepau Pauto vo vovouaro sirova utupaoro. ¹² ✧ Goruvira rutu paupaua purari, ra orekerovu-ia vuriara pute iraori. Uvare va-a eva vii vo oirao piearo oa iavirava uvuipauei ra ora vii vo voriaro ouri vao pute pie moni oa oiso rutu toupai, Tootoo Ovoi. Eake iava? Uvare Pauto vii roporevora, oisore ra va vao Tootoo Ovoi ouri. Vao oa iava oiraopavira rutu tavitaviuepa va iava eva vii vaaro raria. Oa-ia oearovu riro irara va-ia taraipaaepa. ¹³ ✧ Oire uva oiso riro goruvira rutu viire puraparai vaitereo Pauto vaio osireiario-ia ora ro Jisas Krai, uvare rera raga Pauto orekerovu rutu tootooara vituaro. Ora Jisas uvare Pontias Pailat osireiario-ia aviavi pievira Pautoa iava tavitaviroepa. ¹⁴ Uva oiso va iava vao vii tavitavipaavo vaiterei osireoaro-ia oiso, Goruvira rutu Pauto vo vovouaro sirova utupau ora airereipaoro. Teapi vuri vaisi puraive oearovu vii-ia. Ra oisi raga toupai vo vokio-ia

✧ **6:12:** 1 Ko 9:25-26 ✧ **6:13:** Jo 18:37

rekasipasa ovokia-ia vigei reraaro Turaro Jisas Krais voreroverea. ¹⁵ ✧ Pautoa raga-a ira torevokovira ora rera vo vovouaro sirova vo voki eva karekereverea. Uvare Kataitoa raga Reitoa rutu ira oearovu rutupa reiparoi king irara voeao voraro rutu. Ora oearovu rutupa turaro irara reiparoi voeao voraro rutu. ¹⁶ ✧ Ira viapau opesia vai, uvare tootoovira toupaveira rera vaaro-ia keraria ovusa roropaive. Oa aviaviaro eva uvuipai ra ro aau pieve ira voavire tutuu piereve. Ari ita, viapau oiso irai rera kekereva. Osa raga ita viapau irai rera kekerevere. Rei vaisitoa rutu. Ira vo goruaro-ia viapau uvuipai oavu avu vai puteve. Osa raga toupaveira. Ovoiei.

Vo Reoa Vao Voeaore Oea Riroara Rutu Orekerovuva Toupaveira

¹⁷ ✧ Uvuipaei rutu ra voeao oearoa riroaro rutuva orekerovu toupaveira tavitaviri vaopa, teapi ora voea vaisiara raga rei piepaive vara iavirava evara vova rasitoa-ia. Osa iava viapau uvuipaai ra vara raga-ia raripaave oara opesiperea. Ari uvui iraopaai ra Pautoa-ia rari iraopaoro rera oirao piepaive rutu, ro ira vigeipa riroara rutu vatepareveira. Osa iava uvuipaviei ra vara-ia rorupape. ¹⁸ ✧ Oiso voea taviri, “Vearo kovo purapata. Opeita iirukopata. Ari uvuipatai ra paaropā vovou rutu vatevātea vereopa vovou purapata.” ¹⁹ Osa piepaoro eisi uvuipaai ra vearoa voria gurupaive vao ovoria ouivera rara

✧ **6:15:** Re 17:14, 19:16 ✧ **6:16:** 1 Ti 1:17; Jo 1:18; Ef 3:21

✧ **6:17:** Ekl 5:18-20; Sam 62:10; Lu 12:20-21 ✧ **6:18:** 1 Ti 5:10; Ro 12:8, 13

voviri utupaua. Vo uva oiso Tootoo Ovoi ouive vao Oiraopa Tootoo rutu.

Uvuipauei Ra Ora Vii Vo Kovoaro-ia Siitue Pievira Rutu Uutupau

²⁰ ☆ Timoti, vearovira rutu vo kovoro oriru iraopari Pauto viipa oara vatereva. Vaopa uvare oearovu rirovira rutu reoreo ragapaaveira orekerovu iava, ovusa viapau rugorugooaave Pautoa-re. Ari oearovu oreorovu rutu riroara pura ragapaaveira akukuvira raga varao raga iava vo rasio-ia. Oa iava oisi vo reorore oiso purapaaveira, “Riroa taraia toupaivoi oreoa-ia vao-ia.” Vo osa viapau. Uva oisi-a eisi osa iava viapau oiso uvuipauei ra voea tapo ora tavosipau evoea oea eisi piepaaveira. ²¹ Eake iava? Uvare oearovu ora vaisi oaive raga oisoa rei piepaive oiso purapaoro, “Riro tarai irara igei.” Oa-a eva oa-ia oisoa Pauto oirao piepa vovoure ovaupaave.

Ragai-a vao visii rutupa variriparai Pautoa iare ra visii-ia vereopa vovou rutu purareve visii tauvapaoro.

Eisivi raga osa vo pasio puraavoi viipa.

Ragai-a vao, Pol.

☆ **6:20:** 2 Ti 1:14, 2:16

AIREPA VAE REO OVOI
The New Testament in the Rotokas Language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Rotokas long Niugini
copyright © 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rotokas

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

1713bce3-5a15-5918-82c1-6b80c12df3bb